

מחשבת קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

מנחות דף סד

עניין: מעשים דהווא חרשא

חתם סופר פרשת פנחס

לפושטים רומיים לפשוע עני ירושלים. והנה בני ספק כי גם לחיל הורקנוס כמוניס מנחון לא נעלם כי עוב לבס למנוע מכפנימים עוב החמיד אלא שלא ראו למנוע מכ שחיי כל ישראל וגם חייבם חלוי צו הוא קרצנות חמידים כסורס. וידוע מחכמת יונת פלוסופי הארורה שאומרים צבאיר כסבז חסיר המסובז וצטענכ זה מכחישים צחפן כי צצנודז ומלות חנישים כי אלו חפן למשן לזקו כי חסיר כע"ז מן העולם החמכ ולכנז אעפ"י שיש צוכ כשחחח עולם, כך כס אומרים כמבואר לכדי צמס ע"ז [י"ד:], וכ"כ רמז חזקן אשמאוי ככוא שישירו כסבז הוא החמיד שכוה סבה כחנורחם של חיל ארסטובלוס ואעפ"י שיש צוכ כפסד כללי מימי כך הוא דרכם של חכמת יונת כניל וכן כוכ וע"ז כחפצט חזיר על חומות ישראל כיינו חזיר מיטר חיל כרומיים כניל

קדושת לוי

קדשות שניה לפורים (ד)

טובות לישראל. והנה מאין זכה מרדכי לזה הנס שהשם יתברך יהיה כופה את אחשוורוש לעשות טובות לישראל, שהנה אחשוורוש היה מולך בכיפה (מגילה י"א, א) והיה לו שפע מכל השבעים שרים, ומרדכי ידע את כל היניקות של כל השבעים שרים, וידע האיך יניקתם על ידי שירה שלהם והאיך הם עובדים להבורא ברוך הוא וברוך שמו, ואמר מרדכי השירים שלהם שאומרים ומשבחים להקב"ה, ועבד את האל כפי בחינתם, ובזה כפה את השירים לעשות כרצונו, כיון שידע יניקתם. ומחמת זה כפו השבעים שרים את אחשוורוש לעשות כרצון איש זה מרדכי, לעשות טובות ישראל ולגרום ששון ושמחה לישראל, ולנקום באויביהם, ולהגדיל את מרדכי. ונמצא, על ידי זה שידע יניקתם של הע' שרים מהקדושה, והשפעתם ושירים שלהם ועבודת שלהם, והוא אמר שירים שלהם ועבודתם, כפה את אחשוורוש לעשות טובות לישראל. וכבר כתבתי שכפי יניקתם מהקדושה והשפעתם לאומות כן הוא דמות אותיות שלהם ודמות הלשון של כל אומה ואומה, וכיון שבארנו שמרדכי ידע איך יניקתם, בודאי ידע משבעים לשון, ולכן אמרו חכמינו ז"ל 'פתחיה זה מרדכי, שהיה יודע בשבעים לשון.

בני יששכר סיון מאמר ה'

באריכות בסמוך אדברה נא לך התבוננות בגמרא מנחות [סד:], תנו רבנן כשצרו מלכות בית חשמונאי זה על זה וכו' והיה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמת יונת לעז להם בחכמת יונת וכו' ונודעזעה ארץ ישראל וכו' כי מטא עומר לא הוו ידעי מהיכא אייתו עומר אכרזו, אתא ההוא חרשא (פירש"י שומע ואינו מדבר) אותיב חדא ידא אאיגרא וכו' בדקו ואשכחיה כי בעו לאתויי שתי לחם וכו' אתא ההוא גברא חרשא וכו' בדקו ואשכחוהו, ע"כ"ו, הנה מהראוי להתבונן דודאי לא במקרה נפל דבר גדול כזה ב' מצות גדולות כאלה עומר ושתי הלחם הנקרות בבית המקדש שהיו נקרות ונעשות על ידי חרש שאינו מדבר, ובודאי יד"י עשתה זאת לרמוז להם איזה דבר הנוגע להדת והיה צורך שעה להודיע ולרמוז להם, וגם חז"ל מדקבעו זה בברייתא על כרחק הוא דבר הנצרך ללמד דעת לדורות.

והנה אלו בני החשמונאים לא הלכו בדרכי אבותיהם ונלחמו זה עם זה במלחמות תנופה בתחבולות חכמות אנושיית כמבואר ביוסיפון, וכפי הנראה נתפרץ שוב הדור ההוא בחכמות חיצוניות יונת (כענין המבואר בברייתא אשר לעז להם בחכמת יונת) שהיא חקירות וחכמות חיצוניות מחקר האנושי אשר יכונה לחוש הראות כמו"ש לך, הנה בהגיע זמן העומר זמן שתי הלחם אשר הם נקרות לסגולת התורה בימים ההם בזמן הזה, הנה פעל ועשה הצור תם אשר היו נקרות על ידי פעולת חרש שאינו מדבר רק היה לו חוש השמיעה שהוא סגולת התורה בלי מחקר, והנה החרש הזה הכריע בעדותו את כל חכמי ישראל, ועל כן חכמי הדור בעת ההוא פירשו מצודת לטותא דרבנן על מי שילמד חכמת יונת [מנחות סד:], ואתה המעיין יריד הנעים בין בדברים ותראה ענין נפלא.

ותבין לפי"ז ברייתא אמר להו מרדכי ומי איכא דוכתא דשמה גגות צריפין וכו', משמיענו זאת, דהנה חכמת יונת כלולים בה להבין ג"כ על ידה חכמה אנושיית רמזים וחידות ותנועות כמו"ש רש"י [מנחות שם ד"ה חכמת], ועל ידי זה נתפתה האדם אחריה כענין פיתויי הזונה בקריצת עינים ומתק הלשון, הנה הראה להם הקב"ה אשר כל החכמות כלולים ממילא בתורה, דהנה מרדכי שהיה עוסק בתורה הבין ברמיזות מבלי חכמה במחקר, הבן.

ויש לבאר, דהנה הורקנוס ואריסטובלוס היו ממלכי בית חשמונאי, והנה אבותיהם כאשר קמו עליהם היונים בחכמתם החיצוניות האנושיות הטבעיות ורצו לבטל חכמת התורה, דעיקר האמונת יסודי התורה היא בשמיעה וקבלה כמו"ש לא בחקירה וחכמות חיצוניות כמו"ש בענין וכל העם רואים את הקולות רואים את הנשמע אשר חוש הראיה עשה פעולת חוש השמיעה, והנה החשמונאים השליכו נפשם מנגד ומסרו נפשם (על קדושת השם) לבטל חכמות חיצוניות הוא מחקר האנושי (אשר יכונה לחוש הראות כמו"ש), ולהגביר חכמת התורה אשר כל פעולתה בשמועה אמונת אומן שמעו ותחי נפשכם, וכל החקירות האנושיות בהשכלת האנושי בטל אל אמונת אומן של התורה, על כן התנוסס הש"י עמהם בניסים כבסלו היא בחינת און (כידוע מכתבי האריז"ל"י), והאיר להם הש"י בנס את המנורה הרמוזה לתורה (עיין מ"ש